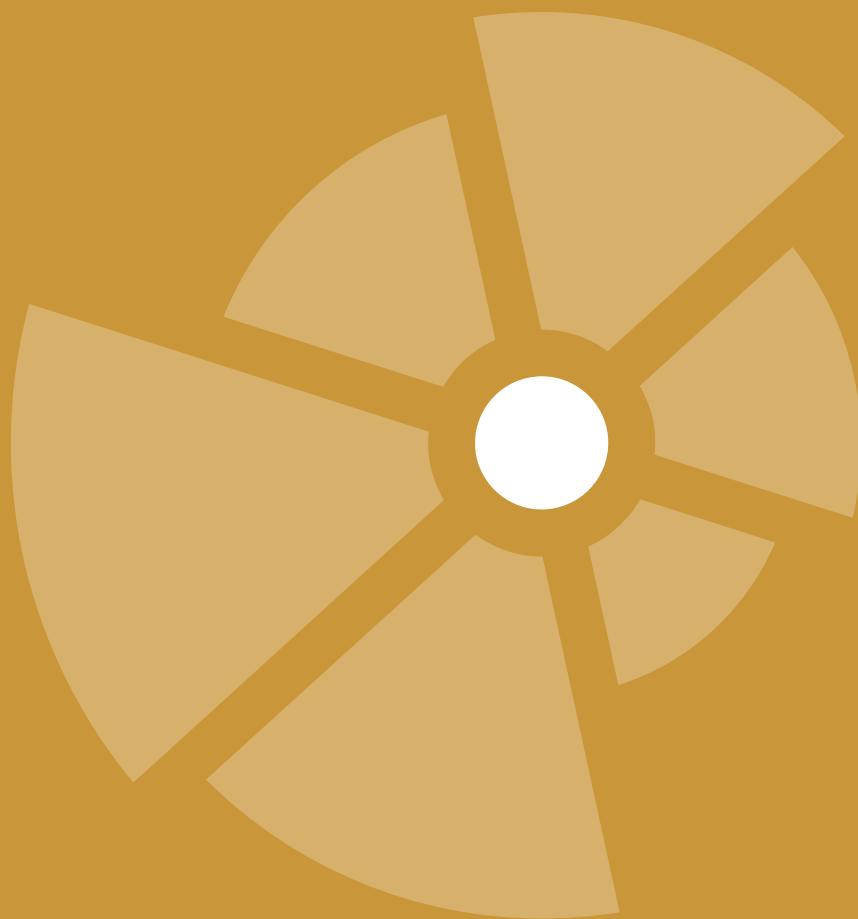

Advies over de Natuurdoelanalyse Sneekermeeergebied, provincie Fryslân

1. Het advies van de Ecologische Autoriteit

Provincie Fryslân heeft een verkorte natuurdoelanalyse (NDA) opgesteld voor het Natura 2000-gebied Sneekermeergebied. Een reguliere NDA moet duidelijk maken of de bestaande en geplande maatregelen voldoende zijn voor het halen van de doelen voor het in stand houden van het Natura 2000-gebied, of dat aanvullende maatregelen nodig zijn. Ook moet blijken of de natuur waarop de doelen van het Natura 2000-gebied zich richten niet achteruitgaat. Een 'verslechtering' is namelijk niet toegestaan. Provincie Fryslân heeft geen reguliere maar een verkorte NDA opgesteld, en de Ecologische Autoriteit gevraagd daar een advies over uit te brengen.

Het Rijk heeft ervoor gekozen om in de eerste cyclus van NDA's de focus te leggen op de stikstofgevoelige natuur in de Natura 2000-gebieden, zoals beschreven in de 'Handreiking natuurdoelanalyses'¹. Voor de gebieden zonder (naderende) overbelasting van stikstof kon op basis van deze handreiking een verkorte NDA opgesteld worden die bestaat uit een AERIUS-berekening en een korte onderbouwing. De Ecologische Autoriteit heeft onder meer getoetst of terecht een verkorte NDA is opgesteld.

Voor het in stand houden van het Natura 2000-gebied zijn ook voor niet-stikstofgevoelige natuur doelen vastgesteld. Het behalen van de doelen hangt van meer factoren af dan alleen stikstof. Enerzijds kunnen maatregelen voor niet-stikstofgevoelige natuur ook bijdragen aan het behalen van de doelen voor stikstofgevoelige natuur en vice versa. Anderzijds kunnen soms maatregelen voor stikstofgevoelige natuur negatieve effecten hebben op niet-stikstofgevoelige natuur, ook voor natuurwaarden die niet direct verbonden zijn met de instandhoudingsdoelstellingen.

De Ecologische Autoriteit is daarom van mening dat ecologische informatie, breder dan alleen de gevolgen van stikstofdepositie, essentieel is om het belang van beschermde natuur volwaardig mee te wegen door Provincie Fryslân bij de besluitvorming over het Sneekermeergebied. Daarom heeft de Ecologische Autoriteit eventuele negatieve effecten op niet-stikstofgevoelige natuur in de beoordeling en bij aanbevelingen voor het vervolgproces betrokken. Waar relevant geeft ze ook handvatten om alle Natura 2000-doelstellingen voor dit gebied te behalen, mede op basis van haar eerdere advies over de Handreiking².

In dit advies:

- Afgaande op de informatie uit de natuurdoelanalyse (NDA) is terecht een verkorte NDA opgesteld.
- Op basis van de beperkte informatie in de NDA kan de Ecologische Autoriteit niet verifiëren of de natuurdoelen³ worden gehaald, of verslechtering van beschermde natuur met gebiedsdoelen is opgetreden en of (verdere) verslechtering is uit te sluiten.
- In de verkorte NDA is alleen stikstof via atmosferische depositie onderzocht, en niet de stikstof die bijvoorbeeld via het water het gebied in kan komen. Deze focus geeft een onvolledig beeld van de druk op het Natura 2000-gebied.
- Inzicht in het ecologisch functioneren van het gebied is nodig om herstelmaatregelen te bepalen die als effectief worden ingeschat. De NDA toont niet alle drukfactoren en effecten daarvan op leefgebieden van soorten in het gebied. Daardoor is niet duidelijk welke maatregelen de problemen kunnen oplossen of beperken.

¹ Zie ook: [Handreiking-NDA-eerste-Cyclus.pdf \(bij12.nl\)](#).

² Zie ook: [5000_ea_advies_over_de_handreiking_natuurdoelanalyse.pdf \(ecologischeautoriteit.nl\)](#).

³ Waar in dit advies de term 'natuurdoelen' wordt gebruikt, wordt 'instandhoudingsdoelstellingen' bedoeld.

- De Ecologische Autoriteit adviseert in een volgende NDA alle natuurdoelen én ecologische randvoorwaarden in beeld te brengen. Beter inzicht in de staat van de natuur en de interactie met niet stikstofgevoelige natuurdoelen is daarbij noodzakelijk.
- In een volgende NDA adviseert de Ecologische Autoriteit de relaties met aangrenzende Natura 2000-gebieden in beeld te brengen, en maatregelen te beschrijven die op meerdere Natura 2000-gebieden betrekking hebben. Ze adviseert ook om andere opgaven in beeld te brengen en synergiekansen te signaleren.

Het Sneekermeer, Goëngarijsterpoelen, Terkaplesterpoelen en Akmarij zijn historisch en geomorfologisch te beschouwen als één gebied. Het gebied kan worden gekenschetst als een vrijwel open landschap. Kenmerkend voor het centrale merengebied in Fryslân is de afwisseling tussen grotere en kleinere wateroppervlakken, omgeven door kades en rietkragen en zoetwatermoerassen en uitgestrekte graslandpolders. De waterdiepte varieert overwegend tussen de één en twee meter.

In het gebied komen diverse eilandpolders voor. Aan het begin van de jaartelling moet het Lage Midden van Fryslân, waar dit gebied deel van uit maakt, hebben bestaan uit uitgestrekte zeggenmoerassen en moerasbossen. Vanaf ongeveer de tiende eeuw werd het gebied op kleine schaal in gebruik genomen waarbij veel blauwgrasland is ontstaan dat pas na ca 1940 op grote schaal verdween. Het peilbesluit van 1966 heeft uiteindelijk geleid tot een overgang van een dynamisch naar een vast boezempeil, het op grote schaal omvormen van zomer- naar winterpolders en een omvangrijke toename van het gebruik van meststoffen in het landgebruik met daarbij uitspoeling naar het oppervlaktewater binnen de boezem. Bovendien werd daarbij het aanvankelijk schone oppervlaktewater in de boezem in belangrijke mate beïnvloed door de inlaat van IJsselmeerwater.

Hoewel in de loop van deze eeuw vele duizenden hectares door bemaling en bekading tot winterpolder zijn omgevormd, komen in het gebied nog relatief veel boezemlanden en zomerpolders voor. Veel boezemlanden liggen hier nog hoog genoeg om 's zomers via slootjes en greppels vrij op de boezem te kunnen afwateren.

Het Sneekermeer behoort tot het Natura 2000-landschap Meren en Moerassen. Het Sneekermeergebied is in het kader van de Vogelrichtlijn aangewezen voor vier soorten broedvogels⁴ en veertien soorten niet-broedvogels⁵. Ook gelden in het gebied algemene doelen⁶ en twee kernopgaven⁷.

Wat staat in de natuurdoelanalyse Sneekermeergebied?

Op basis van de 'Handreiking natuurdoelanalyses' van BIJ12 en het ministerie van LNV (thans LNVN) is gekozen om voor het Natura 2000-gebied Sneekermeergebied een verkorte NDA op te stellen. Volgens deze handreiking volstaat namelijk een verkorte NDA voor de gebieden waar geen (naderende) overbelasting van stikstof aan de orde is. Deze bestaat uit een AERIUS-berekening en korte onderbouwing. De NDA geeft aan dat dat volgens AERIUS (Monitor M22, versie 26 januari 2023) voor de stikstofgevoelige leefgebieden geen overschrijding van de

⁴ Aangewezen broedvogels: A119 - Porseleinhoen, A122 - Kwartelkoning, A151 - Kemphaan en A295 - Rietzanger.

⁵ Aangewezen niet-broedvogels: A040 - Kleine rietgans, A041 - Kolgans, A045 - Brandgans, A050 - Smient, A051 - Krakeend, A052 - Wintertaling, A053 - Wilde eend, A056 - Slobeend, A125 - Meerkoet, A140 - Goudplevier, A142 - Kievit, A151 - Kemphaan, A156 - Grutto en A160 - Wulp.

⁶ Behoud en indien van toepassing herstel van: 1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie; 2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrictlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen; 3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen; 4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

⁷ Kernopgaven: 4.11 Plas-dras situaties en 4.16 Rui- en rustplaatsen.

KDW⁸ plaatsvindt in de huidige situatie (2020) en in de toekomstige situatie (2030). Daarnaast geeft de NDA een overzicht van de natuurdoelen.

Wat vindt de Ecologische Autoriteit van de analyse en de conclusies?

De Ecologische Autoriteit constateert dat Provincie Fryslân op basis van de 'Handreiking natuurdoelanalyse' van BIJ12 en het ministerie van LNV, gekozen heeft voor een beperkte scope bij het opstellen van de verkorte NDA. De scope richt zich op het al dan niet overschrijden van de KDW bij stikstofgevoelige leefgebieden. De verkorte NDA kan min of meer worden gezien als een stikstofdepositietoets, waarbij op basis van AERIUS bepaald is of van een overschrijding van de KDW sprake is.

De NDA stelt dat er naast de drukfactor stikstof *'ook in beeld gebracht is of er nog andere knelpunten zijn, die het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen bemoeilijken'*. In de NDA wordt niet op andere knelpunten dan stikstof ingegaan. Daarvoor wordt verwezen naar de evaluatie van het beheerplan.

Uitgaande van de handreiking, is terecht een verkorte NDA opgesteld. Op basis van de beperkte informatie in de verkorte NDA kan de Ecologische Autoriteit nog niet verifiëren of de natuurdoelen worden gehaald, of verslechtering van beschermde natuur is opgetreden en of (verdere) verslechtering is uit te sluiten. Het is op basis van het verslechtingsverbod niet toegestaan om te wachten met het treffen van maatregelen totdat (verdere) verslechtering optreedt.⁹

NDA's van de eerste cyclus moeten gezien worden als de start van een iteratief proces, waarin steeds meer informatie beschikbaar komt en er steeds meer duidelijkheid komt over de invulling van te nemen maatregelen. Om de huidige toestand van het Natura 2000-gebied in beeld te brengen en te bepalen of extra maatregelen nodig zijn om de natuurdoelen te halen en waar nodig te verbeteren adviseert de Ecologische Autoriteit in een volgende NDA de onderstaande onderwerpen verder uit te werken:

- **Verbreden van de scope tot alle doelen in plaats van alleen stikstofgevoelige en (naderend) overbelaste leefgebieden.** Door alle doelen over de volle breedte op te nemen, ontstaat een volwaardige NDA en kan voor alle doelstellingen van het gebied in beeld worden gebracht of deze worden gehaald en of extra maatregelen nodig zijn.
- **Beter inzicht in kwaliteit en oppervlakte van leefgebieden van soorten.** Informatie over zowel de kwaliteit ten tijde van aanwijzing (T₀) als over de huidige kwaliteit (T₁) ontbreekt nu en zou volgens de Ecologische Autoriteit onderdeel moeten zijn van een volgende NDA. Deze informatie is nodig om inzicht te krijgen in de achtergronden van de trends.
- **Inzicht in landschapsecologisch systeem.** De Ecologische Autoriteit adviseert in een volgende NDA een samenvatting van een actuele LESA op te nemen. De gevolgen van de afzonderlijke drukfactoren komen daarmee beter in beeld en er ontstaat meer inzicht in herstelmaatregelen die mogelijk zijn om de doelen te halen.
- **Aandacht besteden aan alle drukfactoren die de doelen significant (kunnen) beïnvloeden.** Beter inzicht in de staat van de natuur en de interactie met niet-stikstofgevoelige doelen is noodzakelijk. De Ecologische Autoriteit adviseert het effect van drukfactoren op het halen van doelen (en maatregelen) binnen het gebied in de NDA in kaart te brengen. Onderzoek daarbij ook de negatieve (cumulatieve) effecten. Ook adviseert de Ecologische Autoriteit om in de NDA te kijken naar stikstof uit andere bronnen dan de in AERIUS meegenomen bronnen voor stikstofdepositie.
- **Onderbouwing en aanpassing conclusies.** Op basis van AERIUS is aangetoond dat geen overschrijding van de KDW plaatsvindt. De Ecologische Autoriteit adviseert ook andere stikstofbronnen dan atmosferische stikstofdepositie, en andere drukfactoren mee te nemen bij het trekken van de eindconclusie.

⁸ Kritische depositiewaarde (KDW) is de grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van het habitat significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie.

⁹ Zie paragraaf 3 van de [Interpretation guide Natura 2000-beheer](#) en dit arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie: C-418/04.

-
- **Monitorings- en onderzoeksprogramma.** In lijn met het geactualiseerde beheerplan adviseert de Ecologische Autoriteit een adequaat monitorings- en onderzoeksprogramma op te stellen waarmee ook het effect van genomen maatregelen geëvalueerd kan worden en dit te doen op basis van onder andere de LESA.

Welke maatregelen moeten en kunnen snel worden gestart?

De Ecologische Autoriteit adviseert een goede LESA op te stellen en – op korte termijn – de monitoring te verbeteren. Op basis daarvan kunnen nieuwe maatregelen bepaald worden. Maak alle maatregelen zo concreet mogelijk. Vooruitlopend op de uitkomsten van de LESA adviseert de Ecologische Autoriteit te starten met maatregelen waarvan zeker is dat ze nodig zijn om (verdere) verslechtering te voorkomen, en waarvan de ecologische risico's gering tot nihil zijn.

Het ontwerpen van deze maatregelen kan volgens de Ecologische Autoriteit niet los worden gezien van de beoordeling van het wel/niet voldoen aan de kernopgaven voor de Natura 2000-gebieden. De kernopgaven moeten immers leiden tot *'een duurzame bescherming van gebieden en een gunstige staat van instandhouding van specifieke habitattypen en soorten'*.¹⁰ Volgens de Ecologische Autoriteit betekent dit dat ook de veranderingen in het peilbeheer sinds de jaren '60 (en dus vóór het moment van aanmelden, de T₀) als drukfactor in een volgende NDA beschouwd zouden moeten worden. Ook zouden al maatregelen in beeld moeten zijn waarmee op korte termijn verbetering kan worden bereikt. In het tweede Natura 2000-beheerplan (looptijd 2023-2029) wordt geconcludeerd dat *"een aanzienlijk deel van de instandhoudingsdoelen niet wordt gehaald"*. De Ecologische Autoriteit leidt hieruit af dat in de afgelopen tien jaar onvoldoende verbetering is bereikt.

Om de natuur in het gebied in een gunstige staat van instandhouding te houden of brengen adviseert de Ecologische Autoriteit in ieder geval de volgende maatregelen uit te voeren:

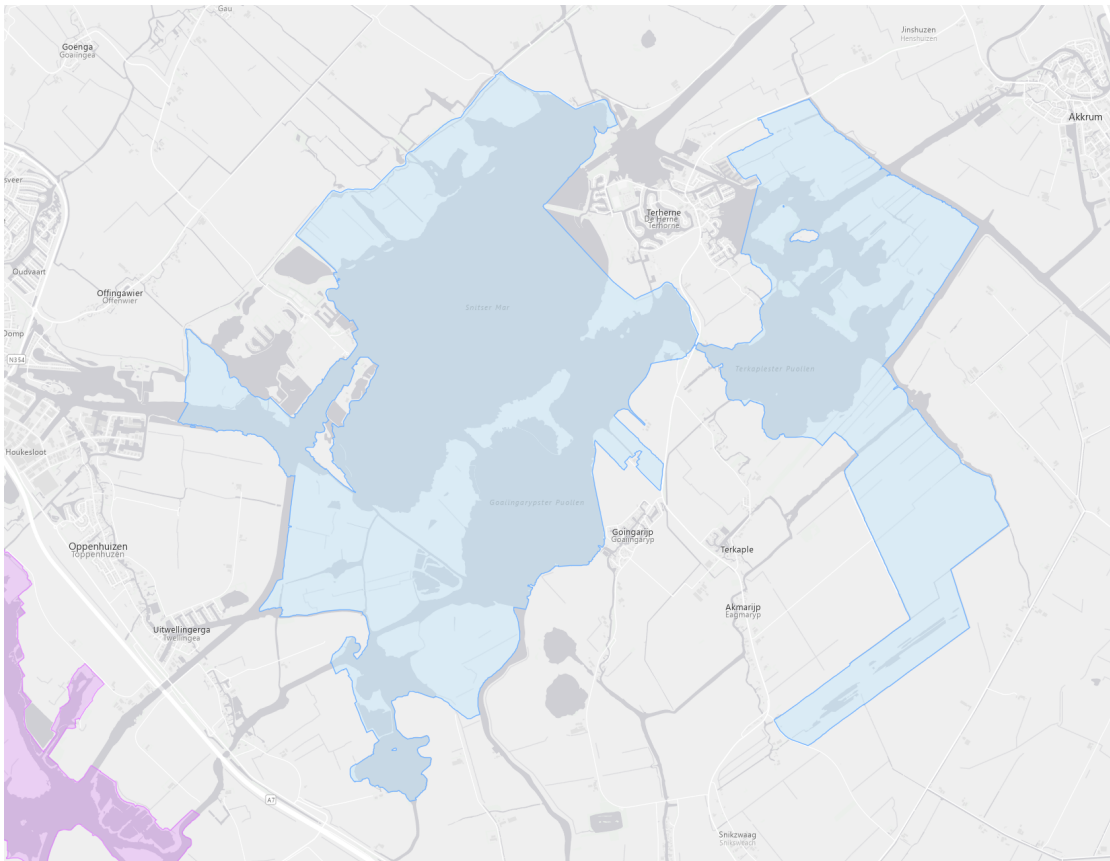
- het optimaliseren van het huidige peilbeheer;
- het in beeld brengen van alle relevante stikstofbronnen¹¹ en te bepalen hoe die zich in de (nabije) toekomst ontwikkelen;
- het nader evalueren en optimaliseren van het huidige natuurbeheer. Een vraag is hoe en waar door inzet van zuiveringsmoerassen de nutriëntenbelasting van het oppervlaktewater in het gebied te verlagen is tot een ecologisch aanvaardbaar niveau;
- het monitoren en indien nodig reguleren van recreatie en sturen op vermindering hiervan op kwetsbare plekken door bijvoorbeeld zonering;
- het monitoren en (waar mogelijk en/of nodig) op basis van nadere analyses bestrijden van invasieve exoten.

Leeswijzer bij het vervolg van dit advies

Hoofdstuk 2 geeft, per onderdeel van de NDA, een nadere uitwerking van bovenstaand advies. In hoofdstuk 3 staan adviezen van de Ecologische Autoriteit voor de relatie met andere opgaven voor het provinciale gebiedsprogramma.

¹⁰ Zie ook: Ministerie van LNV (2006), 'Natura 2000 doelendocument', Ministerie van LNV, versie 1.1, Den Haag.

¹¹ Niet alleen de in AERIUS meegenomen atmosferische stikstofdepositie, maar bijvoorbeeld ook inspoeling van nutriëntenrijk water en het voorkomen van nutriënten verrijking door alkalinisatie in combinatie met vermindering van de inundatiedynamiek.

Figuur 1: In blauw gearceerd het Natura 2000-gebied Sneekermeergebied. Bron: <https://www.natura2000.nl>.

Waarom een natuurdoelanalyse?

Het Rijk ziet dat de kwaliteit van natuur onder druk staat, onder meer als gevolg van intensief gebruik van land en water, emissies van stikstof en klimaatverandering. Met de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) en het bijbehorende verbeterprogramma¹² wil Nederland die negatieve trend keren.

In het programma stikstofreductie en natuurverbetering is vastgelegd dat per Natura 2000-gebied, met instandhoudingsdoelstellingen die betrekking hebben op stikstofgevoelige habitattypen of soorten met stikstofgevoelig leefgebied, zogenaamde natuurdoelanalyse (NDA) moet worden gemaakt. Daaruit moet blijken wat de actuele natuurkwaliteit is, welke knelpunten ('drukfactoren') er zijn en hoe de natuurdoelen voor dat gebied kunnen worden behaald. Een NDA biedt op zijn beurt input voor een gebiedsprogramma of andere programma's waarin staat welke maatregelen¹³ genomen zullen worden.

Waarom een advies van de Ecologische Autoriteit?

Provincie Fryslân heeft de NDA over het Sneekermeergebied voorgelegd aan de Ecologische Autoriteit. De Ecologische Autoriteit toetst of in de NDA alle essentiële ecologische informatie werd betrokken waarmee het bevoegd gezag later goed onderbouwde besluiten kan nemen over onder meer gebiedsplannen, gebieds- en andere programma's.¹⁴ In de bijlage bij dit advies staan de werkwijze, samenstelling van de werkgroep en andere

¹² Het programma Stikstofreductie en Natuurverbetering. Dit programma geeft invulling aan de Wsn. In deze wet is vastgelegd dat de stikstofdepositie omlaag gebracht moet worden en de natuur verbeterd moet worden om de instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen en soorten (alsnog) te realiseren.

¹³ Zie voor de reikwijdte van deze maatregelen de Interpretation Guide Natura 2000-beheer, paragraaf 2.4: 'de instandhoudingsmaatregelen kunnen de vorm aannemen van "passende wettelijke, bestuursrechtelijke of op een overeenkomst berustende maatregelen" en "zo nodig" de vorm van "passende beheerplannen".'

¹⁴ Zie het Instellingsbesluit van de Ecologische Autoriteit.

projectgegevens. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt zijn te vinden door nummer 5137 in te vullen in het zoekvak op www.ecologischeautoriteit.nl.

De Ecologische Autoriteit is zich bewust van de tijdsdruk en onzekere politieke en maatschappelijke ontwikkelingen waaronder de NDA's tot stand moesten komen. Desondanks onderwerpt de Ecologische Autoriteit de NDA's aan een gedetailleerd wetenschappelijk-ecologisch oordeel. De NDA's vormen een belangrijke onderlegger voor de effectiviteit en doelmatigheid van het (regionale) natuurbeleid, voor de (ook politiek-bestuurlijke) zorgvuldige afweging van maatregelen én voor het succes van gebieds- en andere processen met alle belanghebbenden. Goede informatie in de NDA is daarmee een randvoorwaarde voor de kwaliteit van de besluitvorming en voor het samen met alle partijen (overheden, terreinbeheerders, burgers en ondernemers) werken aan een goede kwaliteit van natuur en leefomgeving.

2. Toelichting per onderdeel van de NDA

In dit hoofdstuk licht de Ecologische Autoriteit haar oordeel toe, in de volgorde van de Handreiking Natuurdoelanalyse van BIJ12. De hoofdstukken over de landschapsecologische systeemanalyse, drukfactoren en gewenste omgevingscondities zijn samengenomen vanwege hun sterke samenhang. Tevens geeft ze in een tekstkader aan welke informatie aangevuld moet worden. Naar het oordeel van de Ecologische Autoriteit is deze ecologische informatie essentieel om het belang van beschermde natuur volwaardig mee te wegen door Provincie Fryslân bij de besluitvorming over Het Sneekermeergebied.

Waar Provincie Fryslân de 'Handreiking natuurdoelanalyse' van BIJ12 en het ministerie van LNV (thans LNVN) als kader voor de NDA hanteert, baseert de Ecologische Autoriteit haar oordeel ook op haar advies over deze Handreiking, en op het document 'Onderbouwing beoordeling herstelmaatregelen' van de Taakgroep Ecologische Onderbouwing (14 december 2022).

2.1 Algemene opmerkingen vorm, navolgbaarheid et cetera

De Ecologische Autoriteit constateert dat deze NDA zich expliciet richt op stikstofdepositie. Deze scope heeft tot gevolg dat informatie ontbreekt om in de volle breedte een goed beeld te schetsen van de natuurkwaliteit in het Natura 2000-gebied, en de ontwikkeling daarin. De NDA bestaat uit een stikstoftoets, waarbij op basis van AERIUS bepaald is of van een overschrijding van de KDW¹⁵ sprake is. Op basis van de Handreiking natuurdoelanalyse is het toegestaan om alleen over de stikstofgevoelige leefgebieden en atmosferische stikstofdepositie te rapporteren als er geen sprake is van een overschrijding van de KDW van de stikstofgevoelige leefgebieden.

Bestaande kennis en informatie, zoals diverse OBN-onderzoeken¹⁶, zijn vanwege de focus op atmosferische stikstofdepositie slechts beperkt gebruikt. Stikstofgevoelige leefgebieden zijn daarom hooguit beperkt beschouwd en herstelmaatregelen zijn niet verder uitgewerkt. De NDA beantwoordt alleen de vraag of de KDW voor stikstofgevoelige leefgebieden wordt overschreden en komt, omdat van een overschrijding van de KDW geen sprake is, niet met maatregelen om de druk van stikstof of andere factoren te verminderen.

De Ecologische Autoriteit adviseert een volgende NDA in ieder geval aan te vullen met de daarvoor belangrijke onderdelen:

- LESA, met een beschrijving van drukfactoren anders dan atmosferische stikstofdepositie;
- een accurate beschrijving van de referentie- en de huidige situatie;
- actuele trends en de invloed van de drukfactoren daarop;
- een overzicht en een beoordeling van de maatregelen.

Daarmee kan de NDA volwaardig ingezet worden voor de besluitvorming over het Natura 2000-gebied en de informatievoorziening over de bijdrage van dit gebied aan de landelijke staat van de soorten van de Vogelrichtlijn met doelen in dit gebied). De Ecologische Autoriteit heeft bij eerdere NDA's vastgesteld dat bij de terreinbeheerders en provincies veel kennis en ervaring aanwezig is. Ze adviseert daar bij de totstandkoming van een volgende NDA in een vroeg stadium gebruik van te maken.

¹⁵ Kritische depositiewaarde (KDW) is de grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van het habitat significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie.

¹⁶ Zie ook: [Publicaties - Het Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit \(OBN\) \(natuurkennis.nl\)](#).

2.2 Doelen (VHR)

De NDA geeft geen informatie over:

- de referentiesituatie op moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied;
- trend van de ontwikkeling van omvang en/of kwaliteit sindsdien;
- huidige situatie.

In de Evaluatie Natura 2000-beheerplan Merengebied, waar het Sneekermeer onderdeel van is, wordt voor de ontwikkeling van vogelpopulaties in veel gevallen geconcludeerd dat de samenhang met de uitgevoerde maatregelen niet goed kan worden bepaald: “In het tweede beheerplan (looptijd 2023-2029) wordt bijvoorbeeld voor de Oudegaasterbrekken verder gesteld: *“Er is nog geen goed beeld te schetsen van de ontwikkeling en trend van de habitattypen vanwege onvoldoende gegevens”*.

Hoewel habitattypen voor het Sneekermeergebied niet relevant zijn werpt dit bij de Ecologische Autoriteit wel de vraag op hoe de ontwikkeling in natuurkwaliteit (en het toekomstperspectief) dan wel kan worden beoordeeld. De Ecologische Autoriteit onderstreept het belang, zoals verwoord in het tweede beheerplan, dat *“grotere nadruk komt te liggen op de uitvoering van de monitoring, de controle hierop en de jaarlijkse terugkoppeling van de resultaten aan de betrokken gebiedspartners en omgeving”*.

Klimaatverandering en doelen in de toekomst

Klimaatverandering kan ertoe leiden dat vogelsoorten zich in dit deel van Europa geleidelijk noordoostwaarts terugtrekken. Tegelijk kunnen andere soorten zich vanuit het zuiden of oosten uitbreiden, en soms ook hier in Nederland kwalificeren voor gebiedsbescherming. Zachtere winters leiden er bijvoorbeeld toe dat sommige watervogels steeds noordelijker overwinteren.

De Ecologische Autoriteit adviseert ontwikkelingen die op klimaatveranderingen kunnen duiden (en de gevolgen daarvan) goed te documenteren. Het benoemen van klimaatontwikkelingen als (enige) reden voor het niet behalen van de doelen moet zorgvuldig onderbouwd worden. Vaak spelen ook andere drukfactoren een rol bij veranderingen in areaal. De Ecologische Autoriteit adviseert ook concreet aandacht te besteden aan de mogelijke effecten van de stijging van de watertemperatuur en de veranderingen in waterkwaliteit.

De Ecologische Autoriteit adviseert in de monitoring aandacht te besteden aan de ontwikkelingen in de verspreiding en populatieomvang van soorten. Daarbij is het bij exoten relevant te benoemen wat voor bedreigingen deze voor de doelen vormen. De Ecologische Autoriteit adviseert ook aan te geven welke aanvullende maatregelen nodig zijn om de robuustheid en veerkracht van het systeem te vergroten.

2.3 Landschapsecologische systeemanalyse, omgevingscondities en drukfactoren

Inzicht in het landschapsecologische systeem

In de NDA Sneekermeergebied ontbreekt het essentiële inzicht in het landschapsecologische systeem. Een LESA is een geschikt instrument om onder andere de drukfactoren in beeld te brengen. Dit inzicht is nodig om te kunnen beoordelen of uitgevoerde maatregelen hebben geleid tot een verbetering en/of tot het ombuigen van negatieve ontwikkelingen. Bovendien komen zo de onderliggende oorzaken en de ingrepen in de watersystemen, die de mogelijkheden voor natuurherstel begrenzen, in beeld. Het tweede beheerplan heeft wel een hoofdstuk met een ‘Ecologische gebiedsbeschrijving’ (hoofdstuk 3) dat een waardevolle basis kan vormen voor een (samenvatting van een) LESA in een NDA.

De Ecologische Autoriteit beveelt ook aan om in de LESA nadere aandacht te besteden aan de KRW-doelen, waarvan in de regel de abiotische streefwaarden onvoldoende zijn afgestemd op de biotische waarden.¹⁷ Het is van belang na te gaan hoe de ontwikkeling van abiotische parameters, waaronder het grondwaterpeil, zijn weerslag heeft of heeft gehad op de vegetatieontwikkeling en in welke mate deze streefwaarden een garantie bieden voor ontwikkeling van de vegetatie die nodig is voor het halen van een goede kwaliteit van leefgebieden.

De Ecologische Autoriteit adviseert een (samenvatting van een) LESA op te stellen met behulp van reeds eerder opgesteld LESA's en/of systeemanalyses, en deze informatie samen te brengen en te duiden in een volgende NDA. Hiervoor kan de informatie uit hoofdstuk 3 van het tweede beheerplan een belangrijke bron zijn.

Drukfactoren en gewenste omgevingscondities

In de gekozen beperkte scope van de NDA komen de doelen voor niet-stikstofgevoelige leefgebieden niet in beeld. Het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen is echter afhankelijk van veel meer factoren dan stikstof. Ook voor niet-stikstofgevoelige leefgebieden zijn er doelen bepaald. Bovendien kunnen maatregelen voor stikstofgevoelige natuur een negatief effect hebben op niet-stikstofgevoelige natuur. Voor een goede onderbouwing van de huidige ecologisch sturende factoren, en daarmee voor het bepalen van maatregelen om de doelen te realiseren, zou een meer volledige NDA, in een volgende cyclus, volgens de Ecologische Autoriteit voldoende informatie moeten geven over de belangrijkste drukfactoren en gewenste omgevingscondities.

De NDA gaat enkel op de drukfactor atmosferische stikstofdepositie in. Hoofdstuk 5 van het beheerplan geeft wel een overzicht van andere knelpunten. De Ecologische Autoriteit adviseert de informatie over knelpunten in het beheerplan te actualiseren en als basis te gebruiken voor een overzicht van andere knelpunten dan stikstof in een volgende NDA.

Volgens de Ecologische Autoriteit zijn onderstaande drukfactoren en omgevingscondities het meest van invloed op het gebied.

Waterdynamiek en -kwaliteit

Het boezemwater is sterk geëutrofeerd. De belangrijkste oorzaken zijn:

- vermesting door intensief landgebruik;
- uitspoeling van meststoffen naar het oppervlaktewater;
- inlaat van gebiedsvreemd IJsselmeer water;
- fixatie van het peil.

De hoge sulfaatwaarden van het gebiedsvreemde water leiden tot een hoge buffercapaciteit (alkalinisatie) en tot afbraak van het veen en vermesting.¹⁸ Deze interne eutrofiëring wordt versterkt door de lage dynamiek van de winterinundaties als gevolg van vaste streefpeilen.¹⁹ De vegetatie in de boezemlanden is daardoor veranderd in soortenarme ruigten en voedselrijk grasland.

Stikstof

In de NDA is op basis van AERIUS bepaald of van een overschrijding van de KDW sprake is. Stikstof uit andere bronnen dan de in AERIUS meegenomen bronnen voor stikstofdepositie, zijn niet beschouwd. Aanvoer van stikstof vindt niet alleen via atmosferische depositie plaats, maar ook via oppervlakte- en grondwater. De NDA stelt dat stikstofdepositie voor het gebied nauwelijks een knelpunt is.

¹⁷ De abiotische streefwaarden bij de KRW-doelen zijn in de regel afgeleid uit landelijke gemiddelde waarden. Deze gemiddelden kunnen daardoor onvoldoende zijn afgestemd op ecologische randvoorwaarden die veeleer regionaal bepaald zijn.

¹⁸ Zie: Bobbink, R., D. Bal, N.A.C. Smits & A.J.P. Smolders, 2013. Intermezzo1. Biogeochemische mechanismen in natte ecosystemen. https://www.natura2000.nl/sites/default/files/PAS/Herstelstrategieen/Deel_1_Intermezzo_1.pdf.

¹⁹ Zie: Claassen, T., 2009. Historisch overzicht van het peilbeheer van de Friese Boezem in relatie tot ecosysteem- en waterkwaliteit. TWIRRE natuur in Fryslân jaargang 19, nummer 3.

Aanpassing van de kritische depositiewaarden

Onlangs zijn de KDW's voor verschillende habitattypen en leefgebieden van soorten op basis van nieuw wetenschappelijk onderzoek nader ingevuld.²⁰ Dit is verwerkt in de nieuwe versie van AERIUS Monitor (5 oktober 2023), samen met onder andere de nieuwe cijfers over de totale stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. De nieuwe KDW's en nieuwe cijfers over de totale depositie waren op het moment van opstellen van de NDA nog niet beschikbaar. Toch zijn deze relevant voor de actuele opgave voor dit gebied. De Ecologische Autoriteit beveelt daarom sterk aan in een volgende NDA met de actuele versie van AERIUS te werken en aan te geven of de KDW's voor dit gebied zijn aangepast.

Recreatie

Recreatie blijft door de gekozen scope van de NDA buiten beschouwing, terwijl uit het beheerplan kan worden afgeleid dat met name waterrecreatie een drukfactor vormt, waarbij met name de verstoring van broedvogels en van rustende en foeragerende watervogels in het winterhalfjaar wordt genoemd. Waterrecreatie kan bovendien via golfslag gevolgen hebben voor oevervegetaties en daarmee verbonden soorten (onder andere moerasvogels). Daarnaast kan watergebonden recreatie leiden tot opwerveling van slib dat via vertroebeling negatieve gevolgen kan hebben voor het bodemleven.

In het beheerplan staat dat (watersport)recreatie toeneemt en dat er veel onbekend is over de gevolgen van watersportrecreatie voor de instandhoudingsdoelstellingen.

Exoten

Exoten blijven door de gekozen scope van de NDA als drukfactor buiten beschouwing, maar met name plantsoorten in open water die in de Unielijst²¹ als 'invasief' zijn geormerkt, kunnen een risico voor de aangewezen soorten en hun leefgebieden. Ze kunnen zich vaak snel verspreiden en inheemse soorten verdringen. Hierdoor kan de biodiversiteit afnemen en de ecologische balans verstoord raken.

Toxische stoffen

Toxische stoffen waaronder neonicotinoïden (bestrijdingsmiddelen) blijven door de gekozen scope van de NDA als mogelijke drukfactor buiten beschouwing. Deze middelen resulteren in een sterke achteruitgang van veel insecten, waaronder bijen, en het verdwijnen van veel soorten zweefvliegen.^{22,23} Ze hebben negatieve gevolgen in de verdere voedselketen (onder andere insectenetende vogels). Dit wordt in verband gebracht met de toename en het langjarig gebruik van deze middelen en vormt een ernstige indicator voor deze drukfactor.

Een groot deel van het Nederlandse oppervlaktewater is vervuild met bestrijdingsmiddelen, die via het oppervlaktewater en/of verwaaiing ook in natuurgebieden terecht kunnen komen.²⁴ Mogelijk is dit in het merengebied een minder groot knelpunt, maar dat kan uit de NDA niet worden afgeleid.

Oeverbeschoeiing

In het Natura 2000-gebied wordt gewerkt met oeverbeschoeiingen bij wijze van oeverbescherming. Daardoor wordt eroderende werking van recreatievaart op oevervegetaties beperkt. Dat risico op erosie is groot door het vaste boezempeil waardoor golfslag steeds op dezelfde oeverzone inwerkt. Oevers met een beschoeiing hebben

²⁰ Zie: Wamelink et al, 2023. <https://research.wur.nl/en/publications/overzicht-van-kritische-depositiewaarden-voor-stikstof-toegepast->.

²¹ Zie: <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/invasieve-exoten/unielijst-invasieve-exoten>.

²² Zie: <https://www.vlinderstichting.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/driekwart-van-totale-insectenpopulatie-verdwenen-in-beschermde-natuurgebieden>.

²³ Zie: Hallmann, A. et al, 2017. More than 75% decline over 27 years in total flying insect biomass in protected areas. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0185809>.

²⁴ Zie: Van der Meulen, D., M. van Dongen, T.C. Vlaar & A. Dries, 2019. *Gebiedsdossier oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa. Rapport: Waterschap Hunze en Aa's, Veendam, Waterbedrijf Groningen, Provincie Drenthe. En ook: Everts, F.H., A.P. Grootjans, J.P. Bakker & P.C. Schipper, 2022. 35 jaar beheer Drentsche Aa. Evaluatie natuurontwikkeling en aanbevelingen voor verbeteringen. Rapport Provincie Drenthe/EGG consult Groningen: 197 pp. Online at: <https://www.drentscheaa.nl/drentsche-aa/natuur-landschap/35-jaar-beheer-drentsche-aa/>.*

een veel langere natuurwaarde dan natuurlijke oevers. Dit aspect, en eventuele maatregelen om negatieve effecten te beperken, worden in de NDA niet belicht.

De Ecologische Autoriteit adviseert de scope van een volgende NDA te verbreden en daarin ook een analyse van alle relevante drukfactoren op basis van een LESA op te nemen en inzicht te geven in sturende factoren in het gebied. Leemten in kennis zouden onderdeel moeten uitmaken van het kennis- en monitoringprogramma (zie paragraaf 2.6 van dit advies).

2.4 Bestaande maatregelen en verwacht effect bestaande zekere maatregelen

Relatief belang van de maatregelen

Maatregelen zijn niet beschreven, waardoor de effectiviteit hiervan eveneens niet in beeld is. In het tweede beheerplan staat: 'Veel van de uitgevoerde maatregelen (in het kader van het eerste beheerplan) zijn te recent uitgevoerd om definitieve uitspraken te kunnen doen over de ontwikkeling van het leefgebied van een soort of van een habitatype na uitvoering van de maatregelen.' Hierdoor is niet helder in of en in hoeverre de maatregelen bijdragen aan het halen van de doelen, waaronder ook voor de vogelsoorten met doelen in het Sneekermeergebied. Bovendien toont de NDA, vanwege de beperkte scope, niet alle drukfactoren en oorzaken daarvan in het gebied, waardoor niet duidelijk is welke maatregelen de problemen kunnen oplossen. Inzicht in het ecologisch functioneren van het gebied is nodig om effectieve herstelmaatregelen te bepalen.

De Ecologische Autoriteit adviseert in een volgende NDA duidelijk te maken welke maatregelen:

- relatief de meeste ecologische winst opleveren;
- nodig zijn om eventueel reeds opgetreden verslechtering teniet te doen en dus het behoudsdoel te halen;
- nodig zijn om de uitbreidings- en verbeteringsdoelen te halen.

Dan is te herleiden of maatregelen elkaar onderling hinderen, versterken of zelfs uitsluiten en of bestaande en geplande maatregelen nodig en voldoende zijn om de doelen te kunnen halen.

Ook adviseert de Ecologische Autoriteit in de NDA voor alle bestaande en geplande maatregelen te beschrijven of het systeemmaatregelen of overlevingsmaatregelen zijn en wat de relatieve effectiviteit per maatregel is. Daarnaast raadt de Ecologische Autoriteit aan in de NDA te onderbouwen welk beheer is gekozen en SMART aan te geven hoe dit wordt uitgevoerd.

2.5 Synthese en conclusie in de NDA

Oordeel over de conclusies in de NDA

Een reguliere NDA moet laten zien:

- of verslechtering is opgetreden en welke maatregelen zijn voorzien om dit terug te draaien;
- of met bestaande en geborgde, geplande maatregelen toekomstige verslechtering kan worden voorkomen;
- of met bestaande en geborgde, geplande maatregelen de doelen duurzaam te realiseren zijn;
- welke aanvullende maatregelen nodig zijn in relatie tot voorgaande punten 1, 2 en 3.

Door het verwachte effect van uitgevoerde en geplande herstelmaatregelen af te zetten tegen de gewenste en huidige²⁵ omgevingscondities en gewenste en huidige natuurkwaliteit, moet een goed beeld van resterende

²⁵ Let wel: de NDA mag voor de conclusies dus niet alleen uitgaan van niet geborgde toekomstige stikstofmaatregelen maar moet minstens ook de conclusie onder huidige stikstofbelasting in beeld brengen.

problemen in het Natura 2000-gebied ontstaan.²⁶ Met de keuze voor een beperkte scope geeft deze verkorte NDA dit beeld niet. In het beheerplan is echter wel te lezen: *'een aanzienlijk deel van de instandhoudingsdoelen wordt niet gehaald.'*

De Ecologische Autoriteit adviseert daarom in een volgende NDA de scope te verbreden. Daarbij zouden de volgende aspecten in beeld moeten komen:

- Een overzicht van de resterende drukfactoren in het Natura 2000-gebied voor de leefgebieden van de relevante soorten, indien relevant op verschillende locaties.
- De consequenties van het ontbreken van gegevens voor de keuze van maatregelen en de mogelijke conclusies die hieruit getrokken kunnen worden.
- Waarom conclusies soms toch op grond van een (navolgbaar) expert oordeel getrokken kunnen worden, ondanks het ontbreken van informatie.

Op basis van de beperkte informatie in de NDA kan de Ecologische Autoriteit zonder andere bronnen niet nagaan of de natuurdoelen worden gehaald, of verslechtering van beschermde natuur is opgetreden en of (verdere) verslechtering is uit te sluiten. De Ecologische Autoriteit kan daarmee ook verdere verslechtering niet uitsluiten. De Ecologische Autoriteit adviseert in een volgende NDA alle drukfactoren te beschouwen en de effecten daarvan op het behalen van de doelen te onderzoeken.

Richting voor nieuwe maatregelen

Op basis van de NDA, en ook op basis van het tweede Natura 2000-beheerplan Merengebied (looptijd 2023-2029), is niet te beoordelen of de doelen gehaald worden. Daardoor is geen uitspraak te doen of meer maatregelen nodig, mogelijk en perspectiefvol zijn. De Ecologische Autoriteit adviseert op basis van een LESA eventuele nieuwe maatregelen te bepalen, en deze zo concreet mogelijk te maken.

Het ontwerpen van deze maatregelen kan volgens de Ecologische Autoriteit niet los worden gezien van de beoordeling van het wel/niet voldoen aan de kernopgaven voor de Natura 2000-gebieden. De kernopgaven moeten leiden tot een duurzame bescherming van gebieden en een gunstige staat van instandhouding van specifieke habitattypen en soorten.²⁷

Volgens de Ecologische Autoriteit is het van belang dat:

- Een beoordeling van de realisatie van instandhoudingsdoelstellingen niet los kan worden gezien van een beoordeling van het voldoen aan de kernopgave(n).
- De kernopgaven zijn verbonden aan (variaties in) waterstanden, die sinds de jaren '60 van de vorige eeuw sterk zijn gereguleerd.
- Deze waterstanden voor een aantal soorten niet de juiste omstandigheden bieden waardoor daarvoor een 'sense of urgency' opgave geldt.
- Deze opgave op korte termijn om maatregelen vraagt met een integrale blik en op grotere schaal dan lokale maatregelen.

Volgens de Ecologische Autoriteit betekent dit dat ook de veranderingen in het peilbeheer sinds de jaren '60 (en dus vóór het moment van aanmelden, de T_0) als drukfactor in een volgende NDA meegenomen zouden moeten worden, en dat nu al maatregelen in beeld zouden moeten zijn waarmee op korte termijn verbetering kan worden bereikt.

Uit de NDA en het beheerplan blijkt niet of op dit punt al actie is ondernomen. De conclusie in het tweede beheerplan dat *"een aanzienlijk deel van de instandhoudingsdoelen niet wordt gehaald"* is voor de Ecologische

²⁶ Zie: bladzijde 33 van de Handreiking Natuurdoelanalyse.

²⁷ Zie: Ministerie van LNV (2006), 'Natura 2000 doelendocument', Ministerie van LNV, versie 1.1, Den Haag.

Autoriteit een indicatie dat in de afgelopen tien jaar onvoldoende verbetering is bereikt. Met name het gebrek aan monitoring lijkt de reden te zijn waarom er ook in de nabije toekomst nog geen grote verbeterstappen gaan komen. Het tweede beheerplan stelt immers: *“Op dit moment kunnen weinig concrete maatregelen genomen worden ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen. In veel gevallen zal de eerste stap nader onderzoek zijn en op basis daarvan, samen met de betrokken partijen, te komen tot passende uitvoeringsmaatregelen.”* Van maatregelen die al wel zijn genomen is niet duidelijk welk effect deze hebben gehad omdat monitoring van deze effecten in de NDA en het beheerplan ontbreekt.

De Ecologische Autoriteit vraagt aandacht voor:

- Een goede monitoring en meetnetopzet die het in de toekomst mogelijk maken om de effecten van genomen maatregelen te evalueren (zie ook paragraaf 2.2). Dit sluit aan op de constatering in het nieuwe beheerplan dat *“er grotere nadruk is komen te liggen op de uitvoering van de monitoring, de controle hierop en de jaarlijkse terugkoppeling van de resultaten aan de betrokken gebiedspartners en omgeving.”*
- Een goede LESA (zie ook paragraaf 2.3). Ook de evaluatie van het beheerplan benadrukt het belang van het opstellen van een LESA voor een goed inzicht in drukfactoren en mogelijke maatregelen met de conclusie dat *“op grotere schaal en integraal gekeken moeten worden naar duurzame oplossingen”*.

Vooruitlopend op de uitkomsten en op basis van eerdere adviezen van de LESA adviseert de Ecologische Autoriteit te starten met maatregelen waarvan zeker is dat ze nodig zijn om (verdere) verslechtering te voorkomen, en waarvan de ecologische risico's gering tot nihil zijn:

- het **optimaliseren van het huidige peilbeheer**;
- het in beeld brengen van alle **relevante stikstofbronnen**. Dus niet alleen de in AERIUS meegenomen atmosferische stikstofdepositie, maar bijvoorbeeld ook inspoeling van nutriëntenrijk water en te bepalen hoe die bronnen zich in de (nabije) toekomst ontwikkelen;
- het nader evalueren en **optimaliseren van het huidige natuurbeheer**. Een vraag is hoe en waar door inzet van zuiveringsmoerassen de nutriëntenbelasting van het oppervlaktewater in het gebied kan worden verlaagd tot een ecologisch aanvaardbaar niveau;
- het monitoren en indien nodig **reguleren of beperken van recreatie** op kwetsbare plekken;
- het monitoren en waar mogelijk en/of nodig op basis van nadere analyses **bestrijden van invasieve exoten**.

Een belangrijk onderdeel van een NDA is de evaluatie van het effect van uitgevoerde of in voorbereiding zijnde maatregelen op de realisatie van doelen, en een voorstel voor eventuele aanvullende maatregelen mocht dat nodig zijn. Nu de relatie tussen ontwikkelingen en maatregelen kennelijk nog niet (voldoende) kan worden gelegd, roept dit de vraag op in hoeverre dit in de volgende cycli NDA's wel het geval zal zijn. De Ecologische Autoriteit vraagt aandacht voor een goede monitoring die het in de toekomst mogelijk maakt om de effecten van genomen maatregelen te evalueren (zie ook volgende paragraaf).

2.6 Kennis- en monitoringsprogramma Sneekermeergebied

De NDA geeft niet aan wat leemten in kennis zijn die het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen kunnen belemmeren. NDA's van de eerste cyclus moeten gezien worden als de start van een iteratief proces, waarin steeds meer informatie beschikbaar komt en waarin steeds meer duidelijkheid komt over de te nemen maatregelen. Ondanks het ontbreken van informatie kunnen sommige conclusies al getrokken worden.

Een belangrijk onderdeel van een NDA is het bieden van inzicht in gegevens- en kennishiaten. Er dienen monitoringsprogramma's gericht op verspreiding, aantallen en standplaatsfactoren gehandhaafd, geoptimaliseerd of opgezet te worden.

Een goed beeld van de benodigde informatie ontbreekt, waardoor onduidelijk is:

- hoe, wanneer en door wie de evaluatie wordt uitgevoerd;
- welke concrete vervolgstappen worden ondernomen op het gebied van optimalisatie/aanscherping van monitoring.

In het tweede beheerplan staat: *'Veel van de uitgevoerde maatregelen (in het kader van het eerste beheerplan) zijn te recent uitgevoerd om definitieve uitspraken te kunnen doen over de ontwikkeling van het leefgebied van een soort of van een habitatype na uitvoering van de maatregelen. Daarnaast is een aanvullende slag nodig op het gebied van monitoring. Op dit moment kunnen weinig concrete maatregelen genomen worden ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen. In veel gevallen zal de eerste stap nader onderzoek zijn en op basis daarvan, samen met de betrokken partijen, te komen tot passende uitvoeringsmaatregelen'*. De Ecologische Autoriteit adviseert de monitoring dan ook dusdanig te organiseren dat het effect van genomen maatregelen geëvalueerd kan worden.

Het is van belang dat NDA's ook een beeld schetsen van de consequenties van het ontbreken van informatie die nodig is voor de keuze van maatregelen en de mogelijk te trekken conclusies.

De Ecologische Autoriteit adviseert voor een volgende NDA een LESA op te stellen die een voldoende gedetailleerd inzicht verschaft in de werking van het systeem om kennisleemten scherp te kunnen definiëren. Daarbij zouden, zo nodig, kennisleemten aangevuld moeten worden met onderzoek op systeemniveau en monitoring. De Ecologische Autoriteit adviseert een kennis- en monitoringsprogramma/-paragraaf op te stellen. Voorzie hierin het benodigde onderzoek van een verantwoordelijke, een budget en een planning, en hierbij, naast de al voorgenomen monitoring, ook gebiedskennis van de beheerders en gebiedskenners mee te nemen.

3. Relatie met andere opgaven

Het advies over de handreiking gebiedsprogramma's²⁸ wijst op het grote belang van samenhang met omliggende gebieden en programma's. Daarom gaat dit hoofdstuk kort in op de relatie van de NDA met omliggende natuurgebieden en andere opgaven die bijdragen aan het realiseren van de doelen voor het Natura 2000-gebied. Het overzicht benoemt een aantal belangrijke relaties maar beoogt niet compleet te zijn.

Relatie instandhoudingsdoelstellingen met andere opgaven

In de nog op te stellen gebiedsprogramma's per provincie wordt gestreefd naar een integrale aanpak op de onderwerpen natuur, water en klimaat. De Ecologische Autoriteit merkt in dit verband op dat de NDA nog niet ingaat op hoe de doelen voor het Sneekermeergebied zich verhouden tot andere opgaven in het natuurdomein. Ecologisch gezien kunnen deze doelen sterk samenhangen, elkaar versterken, of in sommige gevallen wellicht conflicteren.

Voor dit gebied gaat het specifiek over de volgende onderwerpen:

- **Natuurherstelverordening.** Op 18 augustus 2024 is de Natuurherstelverordening (NHV)²⁹ in werking getreden. Onder andere voor de terrestrische, kust- en zoetwaterecosystemen doelstellingen dienen herstelmaatregelen voor soorten van de Vogel- en Habitatrictlijn te worden beschreven om waar nodig kwaliteit en kwantiteit van leefgebieden te verbeteren.
- **Water en klimaat.** Waterkwaliteit en natuur zijn opgenomen in de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de verhoging van de waterpeilen in veenweidegebieden is opgenomen in de Klimaatwet³⁰. In het Klimaatakkoord is afgesproken om de uitstoot van broeikasgassen door veenweidegebieden in 2030 met één miljoen ton per jaar omlaag te brengen. Een toelichting op de, eventuele, doorwerking hiervan op de realisatie van natuurdoelen in dit gebied zou een waardevolle toevoeging aan de NDA zijn.
- **Beschikbare programma's.** De leefgebieden van soorten kunnen profiteren van (hydrologisch) gunstiger omstandigheden inclusief eventuele overgangsgebieden en de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Naast de potenties van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) moet hier ook de verbrede reikwijdte in het kader van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) genoemd worden, alsook Fryslân Greidefûgellân. De provinciale Nota Weidevogels 2021-2030. Gunstige hydrologische omstandigheden rondom het Natura 2000-gebied kunnen de bijdragen aan het halen van de doelen in het Natura 2000-gebied.
- **Werk als één overheid aan de doelen.** Volgens de Ecologische Autoriteit is het essentieel om als één overheid eigenaarschap voor de natuuropgave te tonen. Deze kan immers niet louter door de nationale overheid, een enkele provincie, of een enkele beheerder, of het bedrijfsleven opgepakt worden.³¹

²⁸ Zie ook: <https://www.ecologischeautoriteit.nl/adviezen/5001>.

²⁹ Op 29 juli 2024 is de Natuurherstelverordening (NHV) in het Publicatieblad van de Europese Unie aangekondigd, en op 18 augustus 2024 in alle Europese lidstaten in werking getreden. Voor 1 september 2026, moeten de lidstaten in concept een nationaal Natuurherstelplan indienen bij de Europese Commissie. In dit plan worden herstelmaatregelen tot 2030 beschreven, met een doorkijk naar 2050. De NHV bevat doelstellingen voor 1) terrestrische, kust- en zoetwaterecosystemen en 2) mariene ecosystemen, en voorts herstel van 3) stedelijke ecosystemen, 4) natuurlijke verbindingen van rivieren en natuurlijke functies van bijbehorende overstromingsgebieden, 5) bestuiverpopulaties, 6) landbouwecosystemen en 7) bosecosystemen. Voor met name de eerste twee doelstellingen dienen herstelmaatregelen voor soorten van de Vogel- en Habitatrictlijn te worden beschreven om waar nodig kwaliteit en kwantiteit van leefgebieden te verbeteren.

³⁰ Ter voorkoming van veenoxidatie.

³¹ Zie ook: <https://ecologischeautoriteit.nl/adviezen/5133>.

Bijlage 1: Projectgegevens

Werkwijze Ecologische Autoriteit

De Ecologische Autoriteit heeft voor dit advies een werkgroep van deskundigen samengesteld. Deze werkgroep toetst of in de natuurdoelanalyse (NDA) alle essentiële ecologische informatie is betrokken waarmee het bevoegd gezag later goed onderbouwde besluiten kan nemen over onder meer gebiedsplannen en gebiedsprogramma's. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het Natura 2000-gebied bezocht en met de voortouwnemers en gebiedsbeheerder(s) gesproken. Meer informatie over de Ecologische Autoriteit en over haar werkwijze vindt u op onze website.

Voortouwnemer

Provincie Fryslân

Samenstelling van de werkgroep

dr. Wilfried ten Brinke

dr. Henk Everts

Daan Jacobs MSc (secretaris)

Marja van der Tas (voorzitter)

ing. Rob Vogel

Waar vind ik de stukken die de Ecologische Autoriteit heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.ecologischeautoriteit.nl projectnummer 5137 in te vullen in het zoekvak.

Arthur van Schendelstraat 760 • 3511 MK Utrecht
030 2347667 • info@ecologischeautoriteit.nl
www.ecologischeautoriteit.nl